

Kapitulasjonsavtalen av 10. juni 1940.

AV ANTON OLSTAD

General Otto Ruge skrev den 3. mai 1940 et notat beregnet på regjeringen. Punktet "Konklusjon" lyder slik: *Jeg har i dette PM bygget mine betraktninger over den militære situasjon på alliert hjelp i Nord-Norge. Kan vi ikke gjøre regning med effektiv alliert hjelp i Nord-Norge, vil de trekke seg ut av affærene der som de gjorde i Romsdalen og etter de meddelelser jeg har fått - sannsynligvis vil gjøre det i Trøndelag - står vi militært sett maktesløse overfor Tyskland. Landets skjebne vil da bli avgjort utenfor Norge og uten at vi selv får anledning til å være med ved avgjørelsen.* (Alle understrekninger er artikkelforfatterens).

Britene oppgav Trøndelag. Om kvelden 2. mai mottok oberst Getz, sjef for 5. Brigade, brev fra den britiske og franske sjef, om at de beklaget å måtte trekke seg ut av området. Hærens overkommando med general Ruge var da under forflytning nordover fra Åndalsnes med et britisk marinefartøy. Den 3. mai gav oberst Getz, som øverstkommanderende i Trøndelag, underretning om at han hadde bedt den tyske overledelse om at det burde innføres våpenhvile. Våpenhvilen ble avtalt på Asp neste dag, og i brigadeordre 5. mai ble de nødvendige ordre for våpenhvilen gitt. Den 18. mai ble det fra tysk hold opplyst at den norske regjering skulle ha rettet en oppfordring til unge menn i Syd-Norge om å søke til Nord-Norge

for å fortsette kampen der. Dette førte til at hjemsendelsen av personell fra oberst Getz' avdelinger ble stanset.

De allierte oppgir Norge

I general Ruges bok "Felttoget" fortelles at han fikk vite - det må ha vært 2. juni - i enerom med oberst Pollock at det øverste krigsråd hadde bestemt seg for å oppgi Nord-Norge. Pollock lovet å se om beslutningen kunne tillempes situasjonen slik at landet nord for Narvik kunne holdes med norske styrker, men gav Ruge lite håp. Meddelelsen var hemmelig. Ruge skriver videre: *Ut fra disse betraktninger var det så min hensikt å overbevise Regjeringen om at vi burde fortsette å være krigførende.* Men han innser at uten jagerfly og luftvern var det meningsløst å fortsette en strid om Troms og Finnmark.

Da Kohts forhandlinger med svenskene om hjelp til å etablere en demarkasjonslinje mellom tyske og norske tropper sør for Narvik, gikk opp i røk, og britiske og franske styrker trakk seg ut, var håpet ute. Narvik var riktignok erobret tilbake, men havnen og utlastingsområdet var en ruinhaug.

Nygaardsvold ønsket en konferanse med Sir Cecil Dormer om situasjonen, sammen med bl.a. Hambro, Koht og Ljungberg, 30. mai. Den ble ifølge Nygaardsvolds

HISTORIE

"Norge i krig" meget het. Nygaardsvold ville ha en større konferanse med britiske og franske sjef, kommanderende general Ruge, kommanderende admiral Diesen, general Fleischer, stortingsrepresentant Hambro og regjeringen. Hvis han ikke fikk det, ville han i morgen den dag gå til Kongen og be om at det ble oppløst fredsforhandlinger mellom Norge og Tyskland. Lordag 1. juni meddelte Sir Cecil Dormer utenriksminister Koht at det øverste krigsråd på grunn av situasjonen på Vestfronten hadde besluttet å oppgi kampene i Norge. Nygaardsvold bitterhet kommer sterkt til uttrykk: *Vi hadde et lite land. De hadde tatt våre skip. Og så hadde de ikke mer bruk for Norge.* -

Kongen og regjeringen flykter

Regjeringskonferansene 3. juni synes å ha vært avgjørende. Regjeringen hadde fått melding om at "Devonshire", som de skulle være med til England, ville gå fra Tromsø kl. 1900, 7. juni. Regjeringen besluttet, skriver Nygaardsvold, *å motta Englands tilbud om å reise til England.* Det var sterkt tilrådd av general Ruge og stortingspresident Hambro. I sitt foredrag i statsråd 7. juni begrunnet Nygaardsvold reisen slik: *Vi mener at en slik flytning vil være av den største betydning for framtiden, for så lenge Kongen og Regjeringen fortsetter sin virksomhet i et fritt land, så lenge vil det være vanskelig for fienden å kunne etablere en lovlig regjering i Norge.* -

En proklamasjon av 7. juni, undertegnet av Kongen og parafert av Nygaardsvold, heter det bl.a.: *Forsvarets overkommando har rådd Kongen og Regjeringen til foreløpig å oppgi kampen innenlands. Men de oppgir ikke kampen for å gjenvinne Norges selvstendighet. Tvert imot - de vil holde frem med den utenfor landets grenser.* -

Ruges "Felttoget" heter det at da Ruge kom til regjeringskonferansen i Tromsø, var det besluttet at alt av marinens materiell som var sjøgående, skulle følge med Kongen og

Regjeringen over til England, og det var meningen å fortsette med den organisering av nye flyavdelinger og tropper i England som vi allerede hadde startet. Det var kanskje litt eiendommelig i en slik situasjon at general Ruge etter at han hadde fått ordre, likevel ikke ble med til England. Generalstabssjefen ba Ruge om ikke å reise. Han trodde det ville være uheldig. Det heter ... *han var redd for at hærens og folkets moral ville få en knekk hvis jeg forsvant i denne krisesituasjonen.* Det endte med at general Fleischer ble beordret i stedet. I følge det notat Fleischer skrev fra konferansen som han og hans stabssjef hadde med utenriksminister Koht og forsvarsminister Ljungberg i Tromsø 5. juni, var Fleischer imot å kapitulere. Han sier i notatet som han sendte gjenpart av til Koht, at han frarådet at Hærens øverstkommanderende skulle søke forbindelse med tyskerne. En bedre løsning var å understreke at motstand var frafalt ved å dimmitere avdelingene eller sende dem unna. Den 6. juni gav derfor 6. Divisjon ordre om divisjonens dimmitering. I løpet av 8.-10. juni skulle avdelingene med ettertrygd trekke seg ut, på nærmere oppgitte steder samle sammen og lagre alle våpen og deretter dimmitere befal og mannskaper. Alta Bataljon skulle sendes sjøveien fra Grovfjord.

I et skriv av 4. juni til Kongen (skrevet kom bare til regjeringen) anbefaler Fleischer at den Kongelige Regjering innleder forhandlinger om våbenstilstand og fred. Samtidig advarer han innstendig den lovlige regjering mot å reise. I så fall vil en ny regjering bli fremtvunget av nødvendigheten. Det kan være Fleischers stabssjef som har laget skrivelser, for neste dag ba Fleischer utenriksminister og forsvarsminister om at brevet ikke måtte komme til Kongen. Men til tross for at skrivelser var kjent for iallefall en del av regjeringsmedlemmene, fikk Fleischer anmodning om om å følge med ut av landet som regjeringens militære rådgiver.

Betegnelser som militær sjef eller norsk øverstkommanderende kan ikke sees å ha vært brukt. Nygaardsvold skriver: *General*

Ruge argumenterte punkt... Det var den mening at vi dro til å bygge opp en norsk vi kunne hjelpe til klør. -

Ruge ventet med den for å treffe menn, Konge og i landet. Avreisen skjedde 1. juni. Koht, som var om hjelp til demarsj 1. juni. Da reiste også mens det ikke var tant og frue. K. Diesen avgjorde de kjente til noe uts. om at Fleischer kunne Fleischer er meget da ble behandlet i admiralens datter s. tærer. Denne beh. militære rådgiver til at rådgiveren hadde tidspunkt. Fleischer varsel og ikke hatt planlegging. Nygaardsvold Bare utenfor landet tyskernes press.

Forberedelse til kap

Da regjeringen fantes ved den London en militær norsk militær kommando ble Fleischer som sjef. I ge var slutt, var det tærmissjon under ge på fortsatt kamp i skriver i "Etterlatte Norge var oppgitt i dering for å ha en militær natur, som regjeringens ledelse

Ruge argumenterte ut fra et militært synspunkt... Det var derfor av den største betydning at vi dro til England og der forsøkte å bygge opp en norsk hær, flåte og flyvåpen, så vi kunne hjelpe til å fri Norge ut av tyskernes klør. -

Ruge ventet med å søke kontakt med fienden for å treffe avtale inntil briter, franskmenn, Konge og Regjering var vel ute av landet. Avreisen skjedde etter planen den 7. juni. Koht, som ventet på mulig svensk svar om hjelp til demarkasjonslinje, ble igjen til 8. juni. Da reiste også general Fleischer og frue, mens det ikke var plass til generalens adjutant og frue. Kommanderende admiral Diesen avgjorde det, og Koht sa at han ikke kjente til noe utsagn fra forsvarsministeren om at Fleischer kunne ta med sin adjutant. Fleischer er meget bitter over den måten han da ble behandlet på. Det var plass bl.a. til admiralens datter som var en av Kohts sekretærer. Denne behandlingen av regjeringens militære rådgiver tyder mer på flukt enn på at rådgiveren hadde noen viktig rolle på det tidspunkt. Fleischer hadde fått meget kort varsel og ikke hatt tid til verken analyse eller planlegging. Nygaardsvold kaller det flukt. Bare utenfor landet kunne regjeringen unngå tyskernes press.

Forberedelser til kapitulasjon

Da regjeringen 10. juni kom til England, fantes ved den norske legasjonen i London en militærmisjon, men ikke noe norsk militært kommandoled. Hærens overkommando ble opprettet med general Fleischer som sjef. Etter at kampene i sornorge var slutt, var det organisert en norsk militærmisjon under general Steffens, med tanke på fortsatt kamp i Norge. General Fleischer skriver i "Etterlatte papirer": *Efterat striden i Norge var oppgitt måtte det foretas en ny vurdering for å ha grunnlag for det arbeide av militær natur, som skulle settes i gang under regjeringens ledelse i Storbritannia.*

Fleischer mente at personell som ikke hørte til handelsflåten måtte kalles inn til militærtjeneste. En undlatelse av dette ville skade oss i våre alliertes øyne, skriver han, og videre at å få regjeringens godkjenning på dette princip tok imidlertid meget lang tid...

Samtidig med Kongens proklamasjon 7. juni gav også general Ruge en proklamasjon. I den heter det bl.a.: *Men krigen fortsetter på alle fronter, - nordmenn er med i striden der.* Dette siste er i enkelte fremstillinger blitt til at Norge er med i striden der, og hadde en viss betydning i rettsoppgjøret etter krigen. Den 8. juni 1940 sendte Ruge følgende telegram til den tyske overkommando i Norge, via den norske og den tyske legasjon i Stockholm: *Der König und die Regierung haben das land verlassen und haben mir Befehl gegeben die Feindlichkeiten einzustellen. Benachrichtigen Sie heute 20 Uhr die Deutsche Gesandtschaft Stockholm, das ich Befehl erhalten habe die Feindlichkeiten einzustellen und wünsche mit der Deutschen OKW in Oslo in Verbindung kommen zwecks Verhandlungen. (Kongen og regjeringen har forlatt landet, og har gitt meg ordre om å stanse alle fiendtlige handlinger. Underrett den tyske sendemann i Stockholm kl. 20 i aften, at jeg har gitt ordre om å stanse alle fiendtlige handlinger, og ønsker å komme i kontakt med den tyske overkommando i Oslo for å forhandle.)*

Regjeringen hadde gitt ham ordre om å Rinnstille kamphandlingene, en ordre uten forbehold om forberedelser utenfor Norge. General Ruge gikk selv i krigsfangenskap, men gav sine offiserer det råd å avgi æresord for å slippe krigsfangenskap. Det ble tilfeldig krevet og tilfeldig gitt.

Kapitulasjonsavtalen

Ruge sendte oberstloytnant Roscher Nielsen til hovedforhandlingene. Den tyske militære sjef, general Falkenhorst, hadde selv ment møte, men siden general Ruge lot seg representere med en av sine stabsoffiserer, sendte han sin stabssjef oberst Buschenhagen. Det var den tyske kontrakt-

HISTORIE

part i egenskap av seierherre, som dikterte og formulerte betingelsene. Der hvor det måtte være tvil, skulle den tyske utgaven av kapulasjonsavtalen gjelde. Den ble undertegnet 10. juni 1940. I § 1 står hovedbestemmelsen: *Die gesamten norwegischen Streitkräfte legen die Waffen nieder und werden sie für die Dauer des Krieges nie wieder gegen Deutschland und dessen Verbündeten ergreifen. (Samtlige norske stridskrefter legger ned sine våpen og vil ikke bruke disse mot Tyskland eller dets forbundsfeller så lenge krigen varer.)*

Isenkelte gjengivelser er *gesamten*=samtlige blitt til *samlede*, som kan gjøre det mulig å forstå avtalen slik at den bare gjaldt den "samlede" 6. Divisjon, og ikke Norges samtlige/alle stridskrefter. Det er i ordlyden ikke tatt noe forbehold om at avtalen bare skulle gjelde i selve Norge.

I sine erindringer "Tappenstrek" nevner heller ikke Roscher Nielsen noe slikt forbehold. Han fikk oppdraget muntlig av Ruge, som understreket ett punkt, nemlig å sette alt inn på å få tyskerne til ikke å kreve at norske offiserer måtte velge mellom krigsfangenskap eller å avgi æresord på ikke å fortsette kampen mot tyskerne.

Opphevet kapulasjonsavtalen krigstilstanden? Var det etter kapulasjonsavtalen ikke lenger krig mellom Tyskland og Norge? I rettsoppgjøret etter krigen ble det hevdet. Den tyske hovedforhandler, oberst Buschenhagen, som utformet 10. juni-avtalen, sier bl.a.: *Ved denne forhandling ventet den tyske overkommando at de norske forhandlerne ville legge avgjørende vekt på at trass i innstillingen av kampene på norsk territorium vedvarte krigen mellom Tyskland og Norge. I den retning talte den omstendighet at norske sjø- og luftstridskrefter hadde forlatt Norge sammen med de allierte. Denne formodning ble uttalt i en melding fra den tyske overkommando i Norge til Oberkommando der Wehrmacht 10. juni 1940 om morgenen.*

Noen slik innvending eller noe slikt forbehold kom ikke fra den norske forhandler. Buschenhagen skriver videre: *Mot ordlyden samtlige norske stridskrefter reiste oberstløytnant Roscher Nielsen ingen innvendinger. Han krevet heller ikke, trass i proklamasjonen til kong Haakon ved hans avreise til England om at han ville føre krigen videre utenfor landegrensene, at det bak "die Streitkräfte" ble tilføyet innskrenkningen "i Norge". Like lite krevde han unntagelse for eventuelle norske frivillige enheter i England.* Buschenhagen er ikke i tvil om at kapulasjonsavtalen var en klar folkerettslig forpliktelse for samtlige norske stridskrefter til å nedlegge våpnene, og ikke ta dem opp igjen i krigen som pågikk. I norsk omtale av avtalen av 10. juni 1940 brukes betegnelsen kapulasjon. Å kapitulere er å gi opp, og gi fra seg alle våpen og militære installasjoner. I IV Haagkonvensjon, kapittel V, er våpenstillstand definert som en gjensidig overenskomst om å avbryte krigsoperasjonene i et bestemt eller ikke bestemt tidsrom. Avtalen av 10. juni gjaldt for *die Dauer des Krieges*. Kapulasjonsavtale må være den korrekte betegnelse. Det sier seg selv at man ikke kan føre krig når man har kapitulert.

Forholdet til Storbritannia

Kom avtalen om å legge ned våpnene til syne på noen annen måte under krigen i forholdet mellom Norge og Storbritannia? Ruge omtaler i sin beretning Storbritannia og Frankrike som våre allierte. Koht var en nøytralitetens mann. I "For fred og fridom" har han bl.a. skrevet: *Sia har den norske regjeringa baldi fast på det standpunktet at ho ikkje ville ha nokon politisk sambandsavtale med nokon framand stat.* I et PM fra Kohts utenriksdepartement 11. september 1940, fremholdes at Norge ikke har noen allianse med Storbritannia. I et brev av 21. juli 1945 til Justisdepartementet opplyser Trygve Lie at det ikke ble inngått noen allianseavtale mellom på den ene siden Storbritannia og Frankrike, og på den andre siden Norge. I *Susquehanna Universities Studies*, (Vol. VI no. 3), heter det: *Norway never joined the Allies de jure, and she was thus not represented on*

the Allied High Co

Fleischer forteller at den første forverring av norske forhold var utgivelse av folk i innledet med en sende inn oppgaver av et forslag, fremstillet, om at alle de tjeneste. Dette virke hold dersom Storbritannia vært allierte. Storbritannia Under opprettelsen stod helt under britene med på at bet norske merker. Måløyraidene var ner. Trygve Lie i ildlinjen" om den raid mot Lofoten i forhånd forklart. På på sildeoljefabrikk ble utelukkende t eget fettbehov. All Lies heftige protest nå hadde britene i protester - gått til a

Og han fortsette sendte sin flåte å gi statsministeren detaljer om raidet. Det skulle han ikke trykke av å være be som var oppnådd. med sin skildring. tale som ikke etter mente ... de [britene] slukøret og e

Og videre: Vi frem for oss var det utført uten rådføring sentanter for den ble meget bebet Churchill.

HISTORIE

the Allied High Command...

Fleischer forteller i sine "Efterlatte papirer" at den første uoverensstemmelsen gjaldt verving av norske sjøfolk til den britiske marine... Ut på høsten 1940 kom nye krav om avgivelse av folk fra hæravdelingen. De ble innledet med en anmodning fra F.D. om å sende inn oppgave over alle sjøfolk - og fulgt av et forslag, fremsatt fra det britiske admiralitet, om at alle disse måtte avgis til marine-tjeneste. Dette virker ikke som et korrekt forhold dersom Storbritannia og Norge hadde vært allierte. Storbritannias behov gikk først. Under opprettelsen av Kompani Linge, som stod helt under britisk kommando, gikk britene med på at befal og mannskap fikk bære norske merker. Men Svolvær - og Måløyraidene var britiske militære operasjoner. Trygve Lie forteller i "Med England i ildlinjen" om den norske reaksjon på britiske raid mot Lofoten og Måløy. Han hadde på forhånd forklart Foreign Office at angrepet på sildeoljefabrikken var en feil; sildeoljen ble utelukkende brukt til å dekke Norges eget fettbehov. Allikevel gikk raidene tross Lies heftige protester. Trygve Lie skriver: *«Og nå hadde britene igjen - på tross av to norske protester - gått til aksjon.»*

Og han fortsetter: *«Lord Louis Mountbatten sendte sin flaggkaptein og adjutant for å gi statsministeren personlig en rapport med detaljer om raidet på Vågsøy og på Måløy. Det skulle han ikke ha gjort. Britene gav inntrykk av å være begeistret over de resultater som var oppnådd; men da de var ferdige med sin skildring, holdt statsministeren en tale som ikke etterlot noen tvil om hva han mente ... de [britene] forlot Kingston House slukøret og en smule fornermet.»*

Og videre: *«Vi fremhevet flere ganger det som for oss var det vesentlige, at raidene var utført uten rådgjøring med ansvarlige representanter for den norske regjering, men dette ble meget behendig snakket bort av Churchill.»*

Norges kapitulasjon

forskjellig fra andre lands?

Er det noen tegn på at de allierte stormak-tenene ikke så på staten Norge som krigførende etter 10. juni 1940? De land som tyskerne hadde slått hadde alle undertegnet kapitulasjonsavtaler. Frankrike også, da landet ble delt i et okkupert Frankrike og et Vichy-Frankrike. På Jaltakonferansen i februar 1945 fikk Churchill igjennom at Frankrike skulle regnes som en av seierherrene. I "The Memoirs of Lord Ismay" forklart slik: *... and it was further agreed that France should also have a Zone of Occupation in Germany, and be a member of the Control Commission.* Frankrike ble altså, til tross for kapitulasjonsavtalen av august 1940, sett på som krigførende ved de Gaulles frie, franske styrker. Var Norges situasjon, etter kapitulasjonsavtalen, folkerettslig anderledes enn Frankrikes etter den franske kapitulasjonen?

Har Norges situasjon som *de jure* ikke-alliert, og med kapitulasjonsavtalen av 10. juni 1940, nedfelt seg i faktiske hendelser? Den 16. mai 1944 undertegnet Storbritannia, USA og Sovjetunionen avtaler om siviladministrasjon og jurisdiksjon i norske områder befridd av allierte styrker. Av dem fremgår det at den allierte sjef i den militære fase utøver høyeste myndighet. Når overstkommanderende mener at den militære situasjon tillater det, vil den norske regjering bli underrettet slik at den kan overta ansvaret for den sivile administrasjon. Men det må ikke være til hinder for at de allierte kan bruke havner, kommunikasjonslinjer og flyplasser som er nødvendige for å føre krigen til dens endelige avslutning. Norske liaison-offiserer vil være tilknyttet den allierte sjef. Det fremgår av avtalene at utenriksminister Trygve Lie har erkjent at den norske regjering er enig i dette. Merkelig nok kan det ikke sees nevnt at kronprins Olav er norsk forsvarssjef, og som således har vært med i planleggingen av hva Storbritannia, USA og Sovjetunionen har blitt enige om.

noe slikt for-
n norske for-
er videre: *Mot
dskrefier reiste
ingen innven-
trass i prokla-
d hans avreise
re krigen videre
det "ak "die
renkningen "i
unntagelse for
eter i England.
om at kapitula-
e, forplik-
rids, iter til å
dem opp igjen
omtale av avta-
es betegnelsen
å gi opp, og gi
e installasjoner. I
V, er våpenstill-
nsidig overens-
operasjonene i et
tidsrom. Avtalen
uer des Krieges.
re den korrekte
at man ikke kan
lert.*

Storbritannia

ned våpnene til
ite under krigen i
og i Storbritannia?
g Storbritannia og
Ked, r en nøy-
d og tridom" har
den norske regje-
andf betet at ho
k samarbeidsavtale
I et PM fra Kohts
september 1940,
har noen allianse
ev av 21. juli 1945
lyser Trygve Lie at
allianseavtale mel-
Storbritannia og
dre siden Norge. I
udies, (Vol. VI no.
er joined the Allies
not represented on

HISTORIE

Frigjøringen av Norge

Den første norske styrken som ble sendt til den første befridde del av Norge, Kirkenesområdet, stod under kommando av Scottish Command, og ble kommandomessig avgitt til den sovjetiske nordarmé. Før oberst Dahls gruppe og 2. Bergkompani ble sendt, var operasjonen klart med SHAEF. Oberst Dahl representerte i Finnmark også den norske regjering i London. I slutten av oktober 1944 hadde Trygve Lie vært i Moskva for bl.a. å drøfte deltakelse av norske tropper i Finnmark. Uventet, og utenfor vanlig arbeidstid, forela utenriksminister Molotov ham Sovjets ønske om at Bjørnøya burde bli sovjetisk og at Svalbard norsk-sovjetisk felleseie. Russerne forfulgte ikke saken, men det gjorde kanskje ikke samarbeidet bedre.

Plan Apostle fra mars 1945, drøftes svensk deltagelse i det tilfelle tyskerne skulle gjøre motstand i Norge. Man regnet med at Sverige, som på det tidspunkt hadde to mobiliserte divisjoner, og i tillegg kunne sette opp seks, ville bli en verdifull partner. Første mål burde være å ta Oslo, som lettest kunne nåes over land fra Sverige. Planen kan ikke sees drøftet med svenskene, men den strategiske vurdering er interessant.

Fra januar 1945 ble Gruppe I av det norske reservepolitiet i Över-Torneå klargjort for flytting inn i Finnmark. Fra 7. januar ble det med amerikanske fly fra svensk flyplass fløyet inn i Finnmark feltsykehus, et rikspolitikompani og en reservepolitibataljon. Formelt opererte de, som 2. Bergkompani, under oberst Dahl og nordarméens kommando. Det var ikke tvil om hvem som hadde øverste myndighet i landsdelen, tross det gode samarbeidet oberst Dahl hadde med russerne. Alle som kom til Kirkenesområdet måtte finnes med navn og riktig grad på lister som ble forelagt russiske myndigheter. Den 21. desember 1944 mottok Dahl fra nordarméen telegrafisk krav om at to britiske Civil Affairs-offiserer og tre norske offiserer skulle sendes tilbake til England, fordi de ikke stod på de nevnte lister. En av de norske offisere-

ne var den senere ikke ukjente fenrik Thor Heyerdahl. Han var nemlig fort opp som sergjant på russernes lister.

Krigens slutt

Man må vel gå ut fra at når norske oppsetninger i Sverige ble kalt polititropper, var det en politisk kamuflasje i et "nøytralt" Sverige, og at det ikke hadde noe med militær utilstrekkelighet eller 10. juniavtalen å gjøre. Etter at tyskerne hadde kapitulert også i Norge, ble den resterende styrke av norske tropper i Sverige overført til Norge. De fleste kom 10. og 11. mai 1945. Dette var på forhånd klart av Scottish Command. De norske avdelingene i Norge stod formelt under Allied Land Forces in Norway med SHAEF som øverste kommandoledd. Med den tyske kapitulasjonen var krigen slutt, og den norske kapitulasjonsavtalen av 10. juni 1940, og norske offiserers æresord, ikke lenger bindende. Den 8. mai mottok man i London general Böhmes erklæring om at han godtok å kapitulere. En gruppe under ledelse av Brigadér Hilton ble straks sendt til Oslo, samtidig som det ble gitt klarsignal til Sverige om at innmarsj kunne begynne. Hiltons gruppe kom med sjøfly til Fornebu om ettermiddagen, og dro etter en kort konferanse i Oslo til Lillehammer og general Böhme. Kapitulasjonsbetingelsene ble levert ham kl. 2200, 8. mai.

Norge var representert i Brigadér Hiltons gruppe med marineoffiseren Per Askim. Den 9. mai sendte general Böhme ut en dagsbefaling om at man hadde måttet bøye seg for fiendens diktat. Det ville vel egentlig tatt seg bedre ut om den tyske kapitulasjon i Norge formelt var skjedd til en norsk representant, helst til den norske forsvarssjef, kronprins Olav. Britiske og amerikanske tropper, Milorgavdelinger, politiavdelinger og reservepolitibataljoner stod, bortsett fra siviladministrasjonen som lå under de norske distriktskommandosjefene, under de fem britiske sonesjefene (Zones Commanders). Man må gå ut i fra at ordningen med allierte og ikke norske sjefer var et hensiktsmessighets-spørsmål. Eller en markeringssak. Det tidli-

gere tyske materielle ikke norsk eiendoms seieren over kontinentet og ikke militært materiell blitt odelagt eller. Mange vil ta dette ikke ble verdsatt, men bare betraktet oppsetninger kontroll og besky

Her skal ikke eksklusjon. Mer fra norsk hold ble forpliktelse om ikke lenge krigen var forholdet som virket manglende vilje likeverdig, krigførsel på Norge som kapitulasjonsavtale 1940? Hvorfor kun betraktet som allierte tyske kapitulasjon (dato i Norge) sjefen kronprins (tant?

kjente fenrik Thor
g fort opp som ser-

slutt

at når norske opp-
ble kalt polititrop-
umullasje i et "nøy-
ke hadde noe med
eller 10. juniavtalen
de kapitulert
sterende styrke av
overført til Norge.
mai 1945. Dette var
ttish Command. De
for d formelt
ss Norway med
mmandoledd. Med
var krigen slutt, og
avtalen av 10. juni
ers æresord, ikke
mai mottok man i
s erklæring om at
. En gruppe under
ble straks sendt til
ble gitt klarsignal til
i kunne begynne.
d sjøfly til Fornebu
o etter en kort kon-
ammer og general
ingelsene ble levert

t i Brigadér Hiltons
of zen Per Askim.
geral Pshme ut en
ha . Lattet bøye
det ville vel egentlig
tyske kapitulasjon i
l en norsk repre-
norske forsvarssjef,
e og amerikanske
er, politiavdelinger
r stod, bortsett fra
i lå under de norske
e, under de fem bri-
(Commanders). Man
gen med allierte og
hensiktsmessighets-
eringssak. Det tidli-

gere tyske materiell ble betraktet som alliert, ikke norsk eiendom. Mange vil synes at selv om seieren over tyskerne var vunnet på kontinentet og ikke i Norge, burde etterlatt tysk militært materiell ha tilfalt Norge, og ikke blitt ødelagt eller transportert ut av landet. Mange vil ta dette som et tegn på at Norge ikke ble verdsatt som likeverdig krigspartner, men bare betraktet som krigsdeltaker i allierte oppsetninger og under alliert kommando, kontroll og beskyttelse.

Her skal ikke forsøkes trukket noen konklusjon. Men to forhold skiller seg ut. Fra norsk hold ble ikke kapitulasjonsavtalens forpliktelse om ikke å gripe til våpen igjen så lenge krigen varte, tatt alvorlig. Det andre forholdet som virker påfallende, er de alliertes manglende vilje til å la Norge opptre som likeverdig, krigførende partner. Så de ikke på Norge som krigførende med våpen etter kapitulasjonsavtalen i Trondheim 10. juni 1940? Hvorfor kunne ikke da - om Norge ble betraktet som alliert og krigførende - den tyske kapitulasjonen 9. mai 1945 (den faktiske dato i Norge) skje til den norske forsvarssjefen kronprins Olav, som alliert representant?

HISTORIE - Populærhistorisk magasin

Populærhistorie er historie presentert på en seriøs og underholdende måte. Hvert nummer av HISTORIE - fire nummer i året - bringer utvalgte emner, innsiktsfullt presentert av erfarne historikere.

HISTORIE favner alle avskygninger av historiefaget.

Emnene varierer mellom gammel og ny historie, norges historie og verdenshistorie - alt fra begivenhetsfikserte "røverhistorier" til mer teoretisk orienterte stykker. Den eneste redaksjonelle linje som ikke fravikes er: HISTORIE skal være interessant å lese.

HISTORIE har tradisjoner å føre videre

Norsk historieskrivning har tradisjonelt holdt et høyt litterært nivå. Disse kvalitetene ønsker HISTORIE å bygge videre på. Artikkelforfatterne er skribenter med solid faglig bakgrunn; fra hovedfagsstudenter til professorer.

HISTORIE vil være et underholdende og faglig utviklende tidsskrift for alle med interesse for historie.

Redaksjon

Kjartan Andersen
Anne Brekke Jørgensen
Inger Marie Okkenhaug
Per-Bjarn Ravnå

Redaksjonsråd

Professor Sverre Bagge
Professor Randi Rønning Balsvik
Førsteamanuensis Anders Bjørkelo
Professor Ida Blom
Professor Il Knut Kjeldstadli
Professor J. Christian Meyer

HISTORIE

utgis med støtte av
Norsk historiker forening, Norsk Kulturråd,
Norsk faglitterære forfatter- og oversetterforbund,
Studenttinget i Bergen

HISTORIE

J. Ruge

Kapitulasjonsavtalen a 10. juni 1940.

AV ANTON OLSTAD

General Otto Ruge skrev den 3. mai 1940 et notat beregnet på regjeringen. Punktet "Konklusjon" lyder slik: *Jeg har i dette PM bygget mine betraktninger over den militære situasjon på alliert hjelp i Nord-Norge. Kan vi ikke gjøre regning med effektiv alliert hjelp i Nord-Norge, vil de trekke seg ut av affærene der som de gjorde i Romsdalen og etter de meddelelser jeg har fått - sannsynligvis vil gjøre det i Trøndelag - står vi militært sett maktesløse overfor Tyskland. Landets skjebne vil da bli avgjort utenfor Norge og uten at vi selv får anledning til å være med ved avgjørelsen.* (Alle understrekninger er artikkelforfatterens).

Britene oppgav Trøndelag. Om kvelden 2. mai mottok oberst Getz, sjef for 5. Brigade, brev fra den britiske og franske sjef, om at de beklaget å måtte trekke seg ut av området. Hærens overkommando med general Ruge var da under forflytning nordover fra Åndalsnes med et britisk marinefartøy. Den 3. mai gav oberst Getz, som øverstkommanderende i Trøndelag, underretning om at han hadde bedt *den tyske overledelse* om at det burde innføres våpenhvile. Våpenhvilen ble avtalt på Asp neste dag, og i brigadeordre 5. mai ble de nødvendige ordrer for våpenhvilen gitt. Den 18. mai ble

for å fortsette kampen der. Dette hjemsendelsen av personell fra o avdelinger ble stanset.

De allierte oppgir N

I general Ruges bok "Felttoget" I han fikk vite - *det må ha vært* enerom med oberst Pollock at o krigsråd hadde bestemt seg for Nord-Norge. Pollock lovet a se o ningen kunne tillempes situasjon landet nord for Narvik kunne h norske styrker, men gav Ruge Meddelelsen var hemmelig. Ru videre: *Ut fra disse betraktninger min hensikt å overbevise Regjering vi burde fortsette å være krigfø* han innser at uten jagerfly og luftv meningsløst å fortsette en strid om Finnmark.

Da Kohts forhandlinger med Dom hjelp til å etablere en dem linje mellom tyske og norske trop Narvik, gikk opp i røk, og britiske styrker trakk seg ut, var håpet ute. riktignok erobret tilbake, men l utlastingsområdet var en ruinhaug

Nygaardsvold ønsket en konfer